

O ACOSO ESCOLAR

AMPARO JIMÉNEZ DÍAZ. ORIENTADORA

Nos últimos anos incrementouse notablemente o interese da comunidade educativa e da sociedade en xeral polo acoso escolar, unha forma de maltrato e intimidación entre iguais.

Así mesmo, existe unha nova forma de maltrato a través das tecnoloxías da información e da comunicación (TIC), o ciberacoso.

Relacionarse e xogar cos iguais é fundamental para o desenvolvemento social na nenez e adolescencia, pero ás veces estas relacións non son positivas e poden xurdir conflitos.

Resolver estes conflitos é un reto, temos que axudarles a afrontalos sen violencia, a que aprendan a entendelos, a xestionalos e a resolvélos dentro dun marco de convivencia e cultura de paz.

O fenómeno do acoso escolar está a crear unha alarma social. Non entanto, non debe confundirse unha situación de acoso con pelexas puntuais ou con situacións en que as dúas partes se atopan en situación de igualdade.

¿Qué é o acoso escolar?

Segundo a lei 4/2011 de convivencia e participación da comunidade educativa:

Considérase acoso escolar calquera forma de vexación ou malos tratos continuados no tempo dun alumno ou alumna por outro ou outra ou outros, xa sexa de carácter verbal, físico ou psicolóxico, incluído o illamento ou baleiro social, con independencia do lugar onde se produza. Terán a mesma consideración as condutas realizadas a través de medios electrónicos, telemáticos ou tecnolóxicos que teñan causa nunha relación que xurda no ámbito escolar.

¿Como identificar unha situación de acoso escolar?

Para poder considerar un comportamento como acoso escolar, deben cumplirse tres criterios:

A existencia de intención de fazer dano. Debe existir unha vítima concreta, indefensa e unha persoa agresora que lle fai dano conscientemente.

A repetición das condutas agresivas. A existencia dunha acción agresiva repetida, durante un período longo de tempo e de forma recorrente. A agresión crea na vítima a expectativa de poder ser de novo branco dos abusos.

É un tipo de violencia difícil de identificar, xa que en moitas ocasións permanece oculto para as persoas adultas.

Un abuso de poder desequilibrado entre a vítima e a persoa agresora. Presenza de desigualdade de poder entre a persoa máis forte e a persoa más débil. Hai un abuso de poder que impide que a persoa acosada poida saír por si mesma da situación.

Tipos de acoso escolar

Podemos considerar os seguintes tipos ou manifestacións de acoso:

- Exclusión e marxinación social (non deixar participar, ignorar, burlas, ridiculización, difusión de rumores e calumnias...).
- Agresión verbal (insultar, poñer alcumes ofensivos...)
- Agresión física (pegar, agachar cousas, romper cousas, roubar cousas...).
- Maltrato (ameazas, obrigar a facer algo con chantaxe, acoso sexual físico ou verbal...).

Algunhas destas manifestacións poden exercerse a través das novas tecnoloxías da información e da comunicación, entre outras, teléfono móvil, redes sociais. É o que se denomina ciberacoso.

Esta nova forma de acoso tecnolóxico, como xa indicamos, inclúe unha gran diversidade de comportamentos: exclusión social (non deixar participar a vítima nunha rede social específica), denigración (difundir rumores e información falsa), fustrigación (enviar e difundir mensaxes ofensivas), suplantación da identidade (enviar mensaxes maliciosas en foros ou chats facéndose pasar pola vítima), violación da intimidade (difundir secretos ou imaxes da vítima), persecución (enviar mensaxes ameazantes), e agredir fisicamente á vítima co fin de gravala e difundir a agresión no seu contorno).

Os momentos e os lugares, e os medios, nos que pode producirse o acoso son múltiples; por exemplo: durante o recreo e nos patios, na fila, nos baños, no comedor, nos corredores, na aula, nos cambios de clase, nas entradas ou saídas do centro, no exterior do centro, a través do móvil (mensaxes, chamadas anónimas ...), por internet, a través das redes sociais, chatear ou correo electrónico, outros.

Polas características da vítima pode haber manifestacións específicas de acoso: racista, homofóbico, sexista, dirixido a alumnado con discapacidade ...

Consecuencias do acoso escolar

Hai diversas consecuencias que poden darse nunha situación de acoso ou maltrato son:

Para a vítima: sentimentos de ansiedade, depresión, indefensión, tristeza, baixa autoestima e confianza en si mesmos, así como un pobre axuste psicosocial. Presentan así mesmo baixo rendemento académico, pobre concentración e absentismo escolar.

Para o agresor: maior probabilidade de desconexión moral e falta de empatía, problemas co acatamento das normas, comportamentos agresivos, maior risco de Interpretación da obtención de poder baseada na agresión, e incluso unha supravaloración do feito violento como socialmente aceptado.

Para os compañeiros observadores: pode conducir a unha actitude pasiva e compracente ante unha ixustiza.

O acoso entre escolares utilizan os agresores como unha forma de demostrar o seu poder, utilizándoo con persoas que saben que non se van defender.

¿Como actuar ante unha situación de acoso escolar?

A prevención é fundamental para que os problemas de convivencia se reconduzan de xeito positivo e se garanta unha axeitada convivencia escolar, non obstante, poden xurdir episodios graves como o acoso.

Ante a sospeita da existencia dunha posible situación de acoso escolar, é necesario coñecer cales son as medidas que se deben adoptar, xa que unha intervención rápida e efectiva que implique a toda a comunidade escolar (alumnado, familia e docentes) pode evitar un agravamiento da situación.

Calquera membro da comunidade educativa (alumnado, profesorado, familias, persoal non docente) que teña coñecemento dunha posible situación de acoso, ten a obriga de poñelo en coñecemento da persoa ou persoas responsables do menor no centro educativo. E imprescindible coidar a confidencialidade.

A persoa responsable da dirección do centro establecerá as medidas urxentes de protección á presunta vítima:

- Vixilancia específica das persoas implicadas.
- Supervisión e vixilancia naqueles lugares onde poida producirse o posible acoso.
- Impedir o contacto entre a suposta vítima e a persoa ou persoas que supostamente acosan.
- Comunicación e solicitude de colaboración das familias do alumnado implicado.
- Asignación dunha persoa responsable de atención e apoio á presunta vítima.

Identificada a situación, designada unha persoa responsable da atención á presunta vítima e comunicada a situación ás familias, pasaríase a unha segunda fase de recollida de información.

A información debe recollerse dun xeito discreto e a través de distintas fontes: observación directa e vixilancia das zonas de risco para ver a interacción do alumnado, as situacions nas que se producen agresions; logo faranse entrevistas individuais co alumnado implicado, coas familias, co profesorado, cos compañeiros e, se é preciso co persoal non docente.

Os procedementos empregados nesta fase deberán axustarse á idade e madureza dos entrevistados e garantir a confidencialidade.

Unha vez rematado o proceso de recollida de información, procederese a analizar os datos relevantes.

Unha vez recadada toda a información sobre os feitos acontecidos, deberá ser comunicada pola persoa responsable das averiguacions previas á dirección do centro, quen precisará se a situación detectada é ou non un caso de posible acoso escolar.

A persoa responsable da dirección do centro, terá en conta a información aportada, e ditaminará as medidas de mellora educativa que hai que adoptar.

Estas medidas deberán ter un carácter educativo, tendente á reflexión e toma de conciencia dos feitos, ao cambio de actitude e, de ser o caso, á reparación do dano causado; ademais terán que garantir o respecto dos dereitos do alumnado e procurar a mellora das relacións de todos os membros da comunidade educativa.

As medidas son:

- Medidas de protección á presunta vítima.
- Medidas reeducadoras para a persoa ou persoas agresoras.
- Medidas co grupo clase e co alumnado espectador ou observador.
- Medidas coas familias.
- Medidas co equipo docente.

Desde que se adoptan as medidas previstas, é necesario continuar cun seguimento da situación, coa intención de que non se volva a producir e de observar os cambios reais no comportamento individual do alumnado protagonista da situación de acoso, no grupo onde tivo lugar e o tempo no que se mantén o efecto das intervencións.

Medidas de prevención

As medidas de prevención nos centros educativos incluiranse no Plan de convivencia e nas normas de organización e funcionamento. Poden dirixirse ao centro en xeral e aos diferentes grupos.

Estratexias organizativas e de prevención no centro

Entre as posibles estratexias que contribúen á mellora do clima de convivencia no centro, estarían:

- A creación e funcionamento dunha Comisión de convivencia do centro.
- Favorecer a participación e a comunicación dos problemas.
- Apoio e asesoramento do Departamento de orientación.
- Deseñar accións conxuntas, nas reunións de titores, para a mellor convivencia do centro.
- Difusión á comunidade educativa do Plan de convivencia e das NOF (normas de organización e funcionamento.).
- Rexistro dos conflitos que se producen no centro.
- Divulgar entre a comunidade educativa orientacións básicas sobre o acoso e a súa prevención.
- Establecer canles para a denuncia de situacións de acoso con garantía de confidencialidade.
- Promover encontros, conferencias e obradoiros orientados á construción dunha convivencia positiva.

con mitos como o do chivato, aprender a ofrecer e pedir axuda, diferenciar entre amigos e compañeiros, etc.), análise das relacións interpersoais, dos sentimientos e dos conflitos.

- Traballar habilidades sociais asertivas e de autocofíecemento que capaciten ao alumnado para dar respostas axeitadas en diferentes contextos: Educar para as relacións interpersoais igualitarias baseadas na valoración mutua e no respecto, exercitar técnicas de autocontrol e resistencia á frustración, facilitarlle ao alumnado canles para que poida comunicarse co profesorado.
- Manter contactos coas familias para compartir información e asegurar unha mutua colaboración.
- Seguimiento do clima de relación na aula. Aplicación e valoración de cuestionarios sociométricos.

En definitiva, o realmente importante é establecer na dinámica de convivencia do centro estratexias preventivas que eviten chegar a situacións de acoso escolar.

Estratexias de prevención na aula:

- Actividades de tutoría programadas no grupo referidas a: relacións no grupo, fomento da amizade, tarefas colaborativas, sensibilización fronte ao maltrato (respecto pola diferenza, promover a empatía, rachar

